

BUREAU VOOR DE STAATSSCHULD

Suriname Debt Management Office

Kwartaal schuldrapportage

3e kwartaal 2024

Ontwikkeling van de Staatsschuld

24 december 2024

Inleiding

Het Bureau voor de Staatsschuld is in 2013 gestart met de publicatie van het kwartaalverslag over de ontwikkeling van de Staatsschuld. Getracht wordt om 4 weken na de publicatie van de kwartaalstatistieken, dit verslag op de website van het Bureau te doen uitkomen. De schuld t.b.v. deze rapportage omvat de Staatsschuld van de Centrale Overheid en lange termijnschulden van Staatsbedrijven, Parastatalen en Overheidsinstellingen welke gevestigd is door de Minister van Financiën en Planning. Heeft u na het lezen van het verslag vragen, dan kunt u contact opnemen met het Bureau voor de Staatsschuld op het e-mailadres: info@sdmo.org of via telefoonnummer 552644 of 552645.

Samenvatting

- In het derde kwartaal van 2024 bedroeg de totale staatsschuld USD 3,4 miljard (SRD 106 miljard). Ten opzichte van het tweede kwartaal van 2024 is de schuld met ongeveer 2 procent gestegen. Deze stijging wordt toegeschreven aan het saldo trekkingen minus aflossingen van USD 17,9 miljoen, de depreciatie van de SRD t.o.v. de USD van ca. 1,7 procent en de toename van “supplier” debt” of te wel “other accounts payable” van ca. 7 procent in deze periode.
- De prijs van de Eurobond prijs daalde in november 2024 tot 93 cent per dollar t.o.v. de maand daarvoor. Dit is veelal het gevolg van de ontwikkelingen op de internationale kapitaalmarkten in deze periode. De prijs van VRI stabiliseert zich rond de 90 cent per dollar in deze periode.
- Tot en met het derde kwartaal van 2024 bedroegen de totale trekkingen ca. USD 136 miljoen, terwijl de totale schuldenlast betalingen ca. USD 249 miljoen waren.
- In het derde kwartaal van 2024 zijn drie nieuwe leningen afgesloten met een totale waarde van USD 88,1 miljoen. Deze nieuwe leningen waren van de multilaterale instellingen IsDB en IMF voor buitenlandse financiering ter waarde van totaal USD 72,8 miljoen en een binnenlandse lening; de overname van staatsschulden aan Kuldipsingh N.V. door Finabank N.V. ter waarde van USD 15,3 miljoen.
- In oktober 2024 werd de paraplu overeenkomst met betrekking de schuldherschikkingen fase II met de Club van Parijs getekend, terwijl de eerste fase van de schuldherschikking met de Exim Bank van China en de commerciële schuld aan de Industrial and Commercial Bank of China is afgerond in november-december.
- De creditrating van Moody's rating Bureau aan ons land is in oktober 2024 met 2 stappen vooruitgegaan van Caa3 naar Caa1 met een positieve outlook, terwijl Standard & Poors in december 2024 de rating aan ons land op hetzelfde niveau als het vorig jaar heeft gehandhaafd namelijk CCC+ met een stable outlook.
- De lange termijnschulden van een geselecteerde groep staatsbedrijven bedroegen per ultimo december 2023 totaal SRD 38,9 miljard of te wel USD 1,0 miljard. Ten opzichte van juni 2023 is er sprake van een daling van 2 procent van de omvang van deze schulden.

Dekking (coverage) van de schuld statistieken

De Staatsschuld die door het Bureau voor de Staatsschuld beheerd wordt heeft betrekking op de Centrale overheidsschuld, waarbij verstrekte garanties op schulden van derden tevens worden gemonitord. De statistieken worden thans alleen op kasbasis gepresenteerd. De achterstanden aan leveranciers voor geleverde goederen en diensten aan de overheid, ook genoemd “**supplieer debt**”, zijn vanaf juli 2023 meegenomen in de statistieken, waarbij begonnen is met de stand van ultimo december 2021.

De wettelijke schuld definitie van bruto staatsschuld is als volgt verwoord in de Wet op de Staatsschuld: “het totaal van uitstaande rechtsgeldig tot stand gekomen schuldverplichtingen ten laste van de Staat, daaronder begrepen de uitstaande lopende schuld alsmede achterstallige renten en kosten, zowel van die welke een delgingsverplichting van de Staat inhouden, als van die welke een afgeroepen waarborgverplichting van de Staat inhouden (artikel 1 lid i)”.

In het verleden, week de hoogte van de schuld uitgedrukt in SRD, af van de internationale schuld definitie (effectieve schuld). Dit kwam door artikel 3 lid 3: “Van geldbedragen luidende in vreemde munt aanduiding wordt de equivalente waarde in Surinaamse munt becijferd tegen de wisselkoersen volgens de notering van de Centrale Bank van Suriname op de laatste bankdag van het kalenderjaar waarop het nominaal bruto binnenlands product betrekking heeft”.

Het bbp-cijfer van het ABS voor het afgelopen jaar komt past in het derde kwartaal van het huidig jaar uit, waardoor de wisselkoersen voor omzetting van vreemde valuta schulden, veel kunnen afwijken van die waarop de schuld in het lopend jaar betrekking heeft.

Door aanpassing van artikel 3 lid 3, is thans bepaald dat de te hanteren wisselkoers bij het becijferen van vreemde valuta schulden in de Surinaamse munt, *de wisselkoers op de rapportagedatum van de schuld* gebruikt moet worden en niet op het jaareinde wisselkoers waarop het meest recente bbp-cijfer van het ABS-betrekking heeft. Hierdoor is de hoogte van de schuld in lijn gebracht met internationale standaarden en is de hoogte van de wettelijke schuld thans gelijk aan de effectieve schuld.

De statistieken worden opgemaakt door informatie die ontvangen is van de verschillende crediteuren, de Centrale bank van Suriname, het Ministerie van Financiën & Planning, het Ministerie van Openbare Werken, terwijl het bbp-cijfer van het Algemeen Bureau voor de Statistiek (ABS) en het Internationale Monetaire Fonds (IMF) worden gebruikt om de schuld bbp-ratio en de afwijking daarvan met het obligo plafond vast te stellen en de druk van de huidige schuld op de economie aan te geven.

In artikel 3 is het obligo plafond (schuldplafond) gebaseerd op de schuld-bbp-ratio, waarbij het plafond voor de totale schuld gesteld is op 60 procent. Deze ratio moet berekend worden op basis van het laatste uitgegeven bbp-cijfer van ABS. In artikel 28 lid 2 van de aangepaste Wet op de Staatsschuld van 16 maart 2023 is aangegeven dat de overheid 13 jaar heeft om de ratio terug te brengen op 60 procent. Om de druk van de huidige schuld op de totale economie in te schatten wordt de effectieve schuld uitgedrukt in de geschatte bbp-cijfers van het jaar waarop de schuld betrekking heeft.

Stand van de schuld en schuld-bbp-ratio's per ultimo september 2024

In het derde kwartaal van 2024 bedroeg de totale staatsschuld USD 3,4 miljard (tabel 1 en figuur 1), wat neerkomt op SRD 106,0 miljard (figuur 1). Uit tabel 1 blijkt dat de totale schuld, uitgedrukt in SRD, aan het einde van september 2024 met ongeveer 2 procent is gestegen ten opzichte van juni 2024. Deze toename kan worden verklaard door de volgende factoren:

- ❖ In het derde kwartaal van 2024 bedroeg het saldo van nieuwe trekkingen (USD 54,4 miljoen) minus aflossingen (USD 36,5 miljoen) een netto toename van USD 17,9 miljoen. Dit wijst op een stijging van de schuld, zowel in SRD als in USD.
- ❖ Het groot aandeel van vreemde valuta in de totale schuldportefeuille van de staat, namelijk ongeveer 86 procent, in combinatie met een depreciatie van de SRD t.o.v. de USD van ca. 1 procent. De depreciatie heeft voor ca. 1,7 procent de schuld doen stijgen.
- ❖ Een toename van ca. 7 procent van de zogenoemde "supplier' debt", ook wel genoemd "other accounts payable" in september 2024 t.o.v. het tweede kwartaal van 2024.

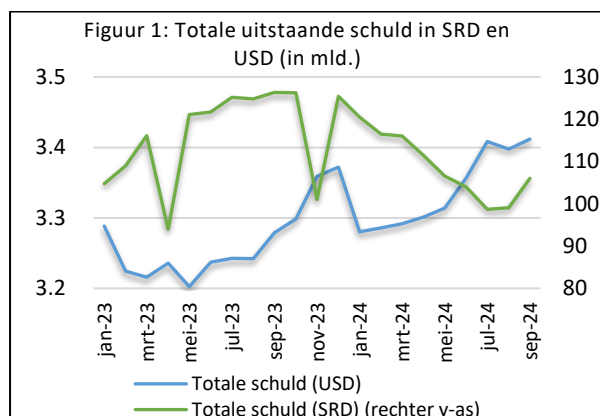
Tabel 1. Centrale Wettelijke overheidsschuld & schuld/bbp ratio's op kasbasis				
Nationale schuld definitie	2023-Q4	2024-Q1	2024-Q2	2024-Q3
Buitenlandse schuld in miljard SRD	96,9	92,7	81,9	84,4
Binnenlandse schuld in miljard SRD	25,9	23,3	22,1	21,7
Totale schuld in miljard SRD	122,8	116,0	104,0	106,0
Staatsschuld in miljard USD	3,3	3,3	3,4	3,4
Buitenlandse schuld-bbp ratio	76,2	73,0	64,4	66,4
Binnenlandse schuld-bbp ratio	20,4	18,3	17,4	17,0
Totale wettelijke schuld-BBP ratio	96,6	91,3	81,8	83,5
Totale schuld-bbp ratio o.b.v. geschatte bbp van het resp. jaar	96,6	69,1	61,9	63,1
Memorandum items				
Wisselkoers SRD/USD (e.o.p)	37,2	35,3	31,0	31,1
BBP 2022 in miljard SRD-ABS data	127,1	127,1	127,1	127,1
BBP 2024 in miljard SRD- IMF schatting	127,1	167,9	167,9	167,9

Bron: Bureau voor de Staatsschuld, CBvS, ABS, IMF e.o.p.= end of period bbp in lopende marktprijzen

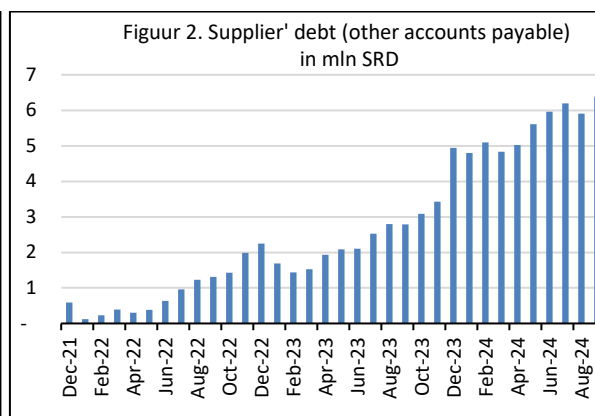
De totale staatsschuld uitgedrukt in USD, bedroeg in deze periode ca. USD 3,4 miljard. Voorts bedroeg de buitenlandse schuld aan het eind van het derde kwartaal USD 2,7 miljard, een lichte stijging van 3 procent t.o.v. eind juni 2024. Deze toename is het gevolg van nieuwe trekkingen op leningen van multilaterale crediteuren en het oplopen van betalingsachterstanden met China, die toen nog niet herschikt waren.

Bij de binnenlandse schuld is er in deze periode sprake van een daling van ca. 2 procent, dit komt door meer aflossingen dan trekkingen. Terwijl de "supplier debt" ook genoemd "others account payables" juist gestegen met 7 procent. Deze schuld component, die betrekking heeft op openstaande facturen voor geleverde goederen en diensten aan de overheid, bedroeg per ultimo september 2024 SRD 6,4 miljard (figuur 2).

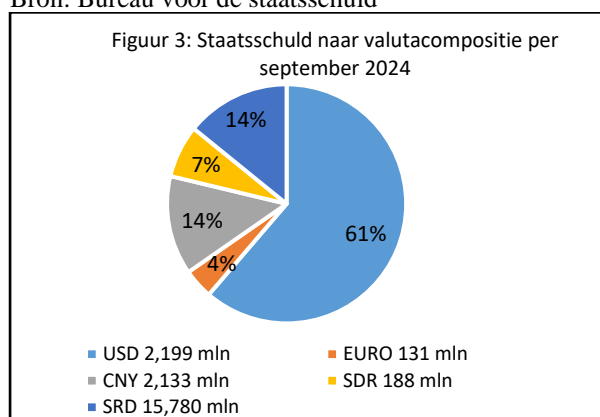
In het derde kwartaal van 2024 nam dit schulditem¹ toe met ongeveer SRD 417 miljoen ten opzichte van het tweede kwartaal (figuur 2).

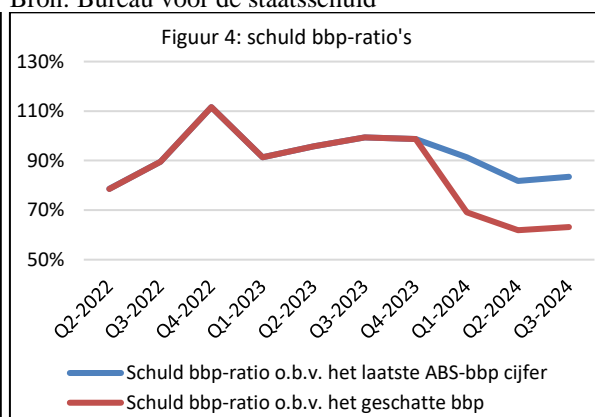
Bron: Bureau voor de staatsschuld

Bron: Bureau voor de staatsschuld

Bron: Bureau voor de staatsschuld

Bron: Bureau voor de staatsschuld

De totale schuld naar valuta compositie komt tot uiting in figuur 3. Het grootste deel van de schulden zijn nog steeds vreemde valuta schulden met een aandeel van 86 procent, waarvan de meeste zijn aangegaan in USD.

De wettelijke schuld-bbp-ratio per ultimo september 2024 bedroeg 83 procent (figuur 4). Volgens de Wet op de Staatsschuld moet het obligoplafond worden berekend op basis van het meest recente bbp-cijfer gepresenteerd door het ABS. Het laatste gepubliceerde bbp-cijfer heeft betrekking op 2023 en bedroeg SRD 127,1 miljard.

Wordt deze ratio berekend op een geschatte bbp-cijfer voor 2024 van SRD 167,1 miljard (IMF-data), dan bedraagt de schuld-bbp-ratio aan het eind van het derde kwartaal ongeveer 63,2 procent (figuur 4). Deze ratio geeft een beter beeld van de druk die de staatsschuld uitoefent op het totaal inkomen van het land in 2024.

De herschikte Eurobond en het VRI-instrument

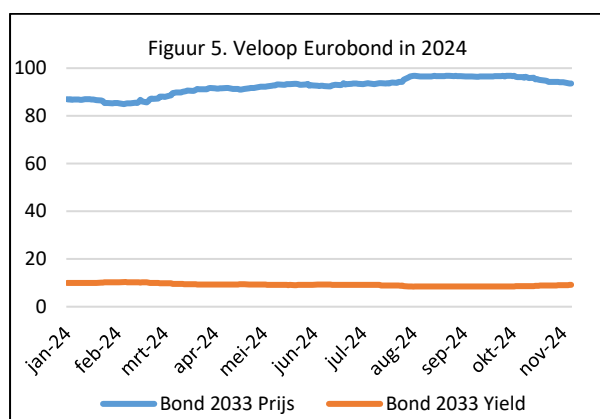
In figuur 5 wordt de ontwikkeling van de prijs en rendement van de geherstructureerde Eurobond weergegeven in 2024. Sinds oktober 2024 vertoont de prijs van de Eurobond een daling en wordt verhandeld rond de USD 93 cent per dollar in november 2024 (ca. 3,3 procent

¹ De supplier debt, die onderdeel is van de binnenlandse schuld, vormt 29 procent van deze categorie. Dit komt overeen met 6 procent van de totale schuldenportefeuille.

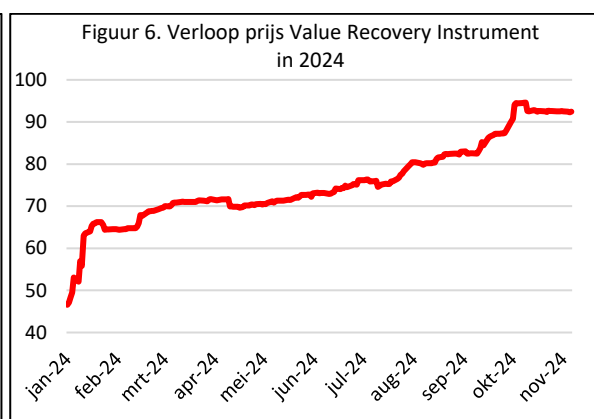
daling t.o.v. oktober 2024). Vanwege de omgekeerde relatie tussen prijs en yield (rendement), steeg de yield juist in deze periode.

De recente daling van de Surinaamse Eurobond kan worden toegeschreven aan diverse factoren met betrekking tot internationale ontwikkeling en percepties van emerging market economies. Daarnaast heeft de risicoperceptie van investeerders met betrekking tot de lokale economie voor wat betreft onzekerheid rond de aankomende verkiezingen en eventuele vervolg programma met het IMF ook invloed gehad op de prijs.

Duidelijk is dat de FID-aankondiging (Final Investment Decision) door TotalEnergies om het GranMorgu-olieproject in Suriname's Blok 58 te ontwikkelen, de prijs van de VRI juist heeft doen stijgen en laten stabiliseren rond de 90 cent per dollar in de afgelopen maanden (figuur 6). Deze stabilisatie wijst op positieve verwachtingen over de toekomstige waarde van de onderliggende activa. De factor die bijdraagt aan dit vertrouwen is de recente finale investeringsbesluit (FID) van TotalEnergies . Dit grootschalige project, met een investering van USD 10,5 miljard, zal vanaf 2028 een productie van 220.000 vaten olie per dag realiseren.

Bron: Bloomberg met bewerking SDMO

Bron: Bloomberg met bewerking SDMO

Voor wat betreft de aanpassing van de wet Spaar- en Stabilisatie Fonds Suriname (SSFS) dat dit jaar moet plaatsvinden, kan worden aangegeven dat deze wetsaanpassing samen met de wijzigingen van de Comptabiliteitswet reeds is ingediend bij DNA. Op vrijdag 14 december 2024 jl. zijn de lokale stakeholders door het Parlement gehoord over de voorgestelde aanpassingen van beide wetten. Alle stakeholders gaven aan dat de aanpassingen een verbetering inhouden voor beide wetten. De debatten in DNA met betrekking tot de aanpassing van deze wetten, die samen behandeld zullen worden, zijn op maandag 23 december 2024 begonnen. Het ligt in de lijn der verwachting dat beide wetten goedgekeurd en gepubliceerd zullen worden voor 31 december 2024.

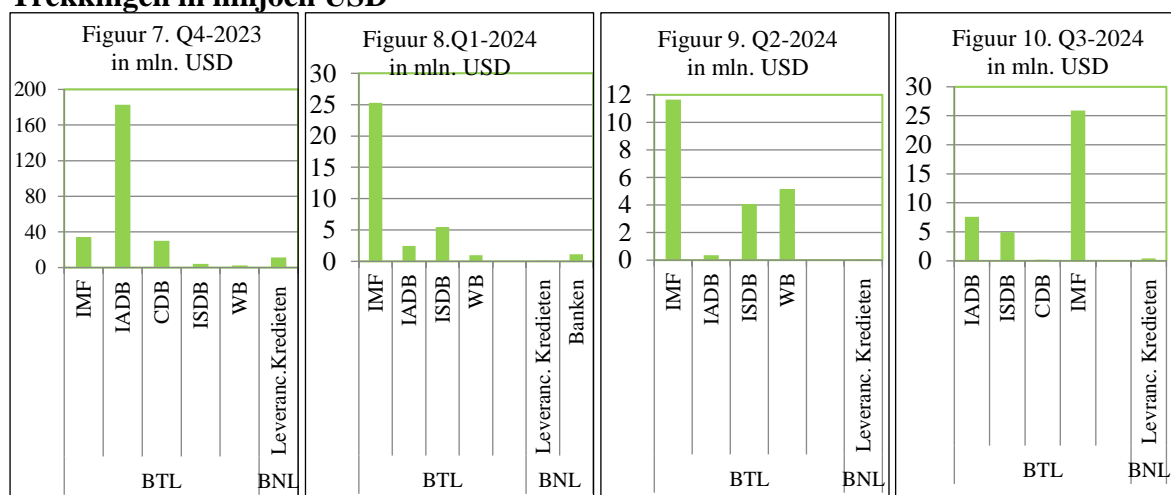
Trekkingen en betalingen

Tot en met het derde kwartaal van 2024 bedroegen de trekkingen USD 135,8 miljoen, waarvan USD 17,4 miljoen op binnenlandse schulden en USD 118,4 miljoen op buitenlandse schulden. Ten opzichte van de eerste drie kwartalen van 2023, is er sprake van een stijging van de trekkingen in 2024 van 2 procent. Deze stijging is het gevolg van een vlot verloop van de afronding van de kwartaal evaluaties van het IMF-EFF-programma, waarbij de tranches de hoogte van de buitenlandse trekkingen hebben beïnvloedt.

In 2022 en begin 2023 was er sprake van een vertraging op de inning van de overmakingen vanuit het IMF, omdat diverse evaluaties niet waren goedgekeurd, vanwege het achterlopen van ons land aan het doorvoeren van diverse maatregelen het programma rakende.

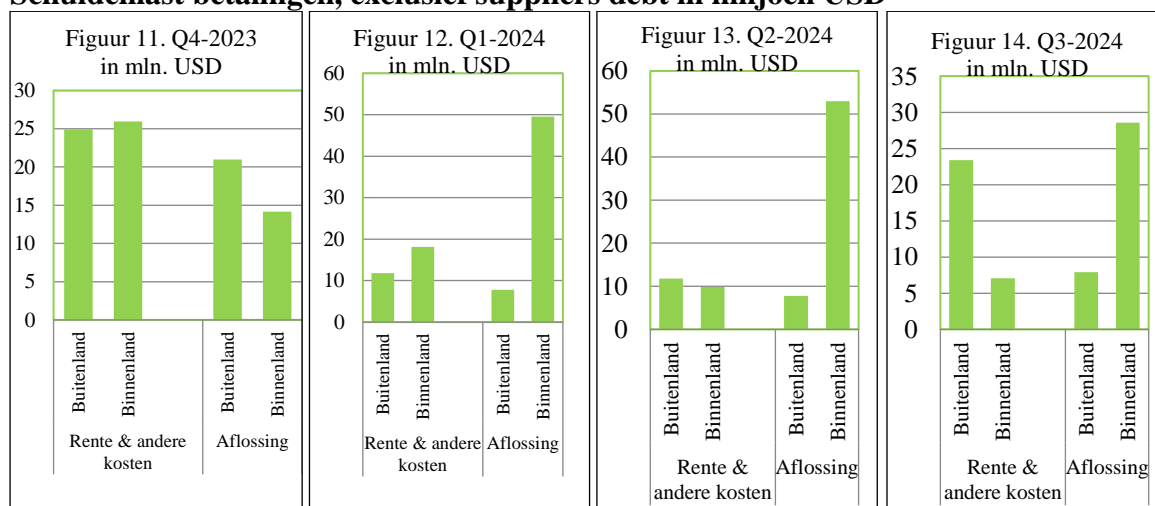
In het derde kwartaal van 2024 waren de totale trekkingen ca. USD 39,1 miljoen. Van de totale trekkingen kwam 99 procent van het buitenland, waarvan van het IMF USD 25,9 miljoen de grootste bron was (figuur 10).

Trekkingen in miljoen USD

Bron: Bureau voor de Staatsschuld BTL = buitenlandse schuld BNL= binnenlandse schuld

Schuldenlast betalingen, exclusief suppliers debt in miljoen USD

Bron: Bureau voor de Staatsschuld

Tot en met het derde kwartaal van 2024 bedroeg de totale schuldenlast betalingen USD 248,7 miljoen. Dit is ongeveer 41 procent meer dan in 2023, toen de totale schuldenlast USD 176,7 miljoen bedroeg.

De hogere binnenlandse betalingen in 2024 zijn vooral gerelateerd aan het wegwerken van achterstanden op binnenlandse schulden te weten schatkistpapieren bij commerciële banken en op infrastructurele werken en het aflossen van diverse leningen zoals, de “gold loan”.

De hogere buitenlandse betalingen hebben betrekking op het begin van betalingen aan de Eurobondholders en de andere crediteuren waarmee herschikking van de schulden reeds heeft plaatsgevonden in het huidig jaar.

De totale schuldenlast betaling in het derde kwartaal bedroeg USD 66,5 miljoen, waarvan de rentebetalingen USD 30,0 miljoen was en de aflossingen USD 36,5 miljoen. De meeste betalingen waren op de binnenlandse schuld.

Ook het inlopen van nog te betalen reçu's (supplier' debt of other accounts payables), waren in het derde kwartaal van 2024 lager t.o.v. het tweede kwartaal van 2024 (figuur 15). Er is voor ca. SRD 1,6 miljard aan supplier' debt in deze periode betaald. Tot en met ultimo september 2024 was er voor ca. SRD 5,0 miljard betalingen gedaan op dit schulditem.

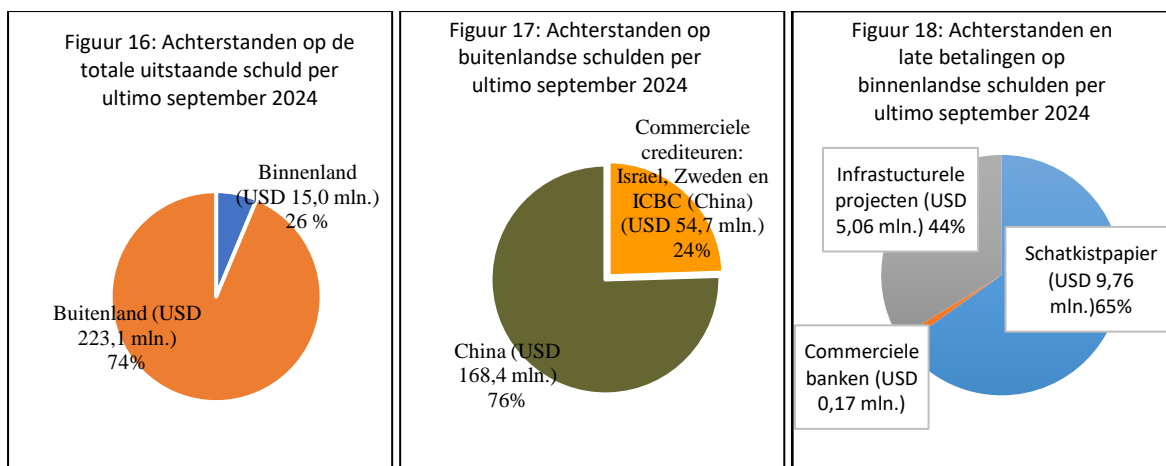
Het ministerie van Financiën en Planning en wel de treasury afdeling van het ministerie is thans bezig met het opschonen van de databestanden van de supplier' debt, om na te gaan als de hoogte zoals dat uit het IFMIS-systeem komt, nauwkeurig is en er geen sprake is dubbelboekingen. Het is verwachtbaar dat dit schulditem is 2025 een steeds zuiver beeld zal tonen voor wat betreft niet betaalde reçu's van de overheid.

Bron: Bureau voor de Staatsschuld

Achterstallige en verlate betalingen

Per eind september 2024 bedroegen de totale achterstallige en verlate betalingen USD 238,1 miljoen. Hiervan was USD 223 miljoen toe te schrijven aan achterstanden op de buitenlandse schuld en ca. USD 15,0 miljoen aan achterstanden en verlate betalingen op de binnenlandse schuld (figuur 16). In vergelijking met eind juni 2024 is er sprake van een stijging van ca. 12 procent, voornamelijk als gevolg van oplopende achterstanden op buitenlandse bilaterale en commerciële leningen aan China die nog niet waren herschikt (figuur 17).

Bron: Bureau voor de staatsschuld Bron: Bureau voor de staatsschuld Bron: Bureau voor de staatsschuld

In het derde kwartaal van 2024 was er bij de binnenlandse schuld sprake van achterstanden op schatkistpapier en op leningen aan commerciële banken en verlate betalingen infrastructurele werken tot een bedrag van ca. SRD 465 miljoen. Er was hierbij sprake van een afname van ca. 3 procent t.o.v. juni 2024, omdat vele achterstanden in juni en juli waren ingelopen.

Van de achterstanden per ultimo september 2024, zijn deze ingelopen in de maanden oktober en november. Achterstanden op schatkistpapier hebben voornamelijk betrekking op Pensioen Fonds Suriname. In het kader van een CLAD-onderzoek binnen deze instantie, heeft het Ministerie van Financiën & Planning aan het Bureau voor de Staatsschuld in het afgelopen jaar gevraagd de betalingen aan te houden tot de afronding van het onderzoek. Het licht in de lijn der verwachting dat deze achterstanden op schatkistpapier in december 2024 en het eerste kwartaal van 2025 zal worden afgewikkeld.

Nieuwe schulden die zijn aangegaan

In het derde kwartaal van 2024 zijn er een drietal nieuwe leningen afgesloten met een totale waarde van USD 88,1 miljoen, zoals weergegeven in tabel 3.

Tabel 3. Nieuwe aangegane leningen in het derde kwartaal van 2024					
Crediteur	Datum ovk.	Bedrag	Doel	Interest	Looptijd
ISDB – Expansion of the Power Transmission and Distribution Systems Project	26/08/2024	USD 47,7 miljoen	Expansion of the power transmission and distribution Systems Project	SOFR based interest + margin	20 jaren
IMF Promissory Note	20/09/2024	SDR 19,1 miljoen	Budget Support	SDR interest + margin	10 jaren vanaf ondertekening
Nieuwe binnenlandse leningen					
Finabank N.V.	17/07/2024	USD 15,3 miljoen.	Overname schulden van Kuldipsingh N.V.	3.5 procent	12 maanden

Bron: Bureau voor de Staatsschuld

Op 26 augustus 2024 is de staat een samenwerking aangegaan met de Islamic Development Bank (IsDB) voor het “Expansion of the Power Transmission and Distribution Systems Project”. Voor dit project waren eerder al de overeenkomsten ondertekend met de IsDB, het OPEC Fund en het Kuwait Fund. Omdat het project niet effectief kon worden uitgevoerd, zijn de leenovereenkomsten met het Kuwait Fund en de IsDB geannuleerd, terwijl de overeenkomst met het OPEC Fund nog steeds geldig blijft. Dit project wordt alsnog uitgevoerd met middelen van de IsDB.

Suriname heeft vanwege de succesvolle beoordeling van het zevende kwartaal van het IMF-EFF-programma wederom een tranche en wel van SDR 46,7 miljoen, waarvan SDR 19,1 miljoen (USD 25,13 miljoen) bestemd is voor begrotingssteun.

Op 17 juli 2024 werd er een overeenkomst met betrekking tot de overname van de schuld van Kuldipsingh door Finabank N.V. getekend tussen de Staat Suriname, Kuldipsingh N.V. en de Finabank N.V. Het betreft de projecten:

1. Landelijk Bestratingsprogramma 1;
2. Landelijke Asfalteringsprogramma 4
3. en Nationaal Infrastructuur Programma.

Deze lening heeft een looptijd van 12 maanden met een rentepercentage van 3,5 procent eenmalig over de totale schuld.

Voor het versneld uitvoeren van projecten met deze lokale aannemer, is besloten dat de Finabank de aannemer betaald en de Staat de verrekening van de uitvoering van de projecten verder afhandeld met deze bank. Vanwege het uitvoeren van het IMF-programma, zijn de uitgaven van de overheid in de eerste twee jaren zo beperkt mogelijk gehouden, waardoor er nauwelijks nieuwe infrastructurele projecten gefinancierd konden worden uit de begroting.

Herstructurering van schulden

In het derde kwartaal is er veel vooruitgang geboekt op het finaliseren van het herschikkingsproces met de Paris Club, Eximbank van China, Industrial and Commercial Bank of China en de Israël Discount Bank.

Paris Club

De eerste fase van de schuldherschikking met de Club van Parijs werd op 22 juni 2022 ondertekend. Deze fase betrof de regeling van achterstallige betalingen tot eind 2021, ter waarde van EUR 18,2 miljoen, evenals de herschikking van rente en aflossingen voor de periode 2022-2024 ter waarde van EUR 30,8 miljoen.

Op 8 oktober 2024 is de tweede fase van de schuldherschikking ondertekend. Bij deze fase zijn de standen van de schulden vanaf 1 januari 2025 herschikt. Het gaat hierbij om bilaterale en commerciële schulden met staatsgaranties ter waarde van EUR 15 Miljoen die als volgt zijn herschikt:

- Bilaterale schulden moeten over een periode van 17 jaar worden afgelost, met een aflossingsvrije periode van 4 jaar. De looptijd is verlengd met een gemiddeld van 12 jaar.

- Schulden met staatsgaranties over 12 jaar worden afgelost, met een aflossingsvrije periode van 5 jaar. De looptijd is verlengd met een gemiddeld van 6 jaar.
- Met de afronding van de tweede fase is het rentepercentage voor alle schulden vastgesteld op 3,59 procent. Gezien de stijgende Euribor-rentevoet biedt dit nieuwe percentage gunstigere voorwaarden. De oorspronkelijke rentevoeten van deze leningen waren Euribor 6 maanden met een margin die varieerde tussen 1,6 procent en 4,3 procent.

De ondertekende overeenkomst is een paraplu-overeenkomst, wat betekent dat met elk betrokken land (Frankrijk, Italië, Israël en Nederland) nog aparte bilaterale overeenkomsten moeten worden gesloten.

Daarnaast is afgesproken dat de betrokken partijen in de toekomst opnieuw zullen samenkomen om te bespreken of betalingen versneld kunnen worden uitgevoerd. Dit zal afhangen van de aflossingen aan bondholders via het Value Recovery Instrument (VRI), waarmee gelijke behandeling van alle crediteuren wordt gewaarborgd.

Eximbank van China

De eerste fase van herschikking van de leningen van Eximbank van China zijn in november en december gefinaliseerd. Het gaat hierbij om 3 type bilaterale schulden te weten: buyer's credit, preferential buyer's credit en concessionele leningen. Het proces om te komen tot resultaat heeft meer dan drie jaar geduurd. Deze eerste fase van herschikking bestrijkt net als bij de Paris Club de regeling voor de betalingen van achterstanden tot en met eind 2021 en rente en aflossingen (debt service) van de jaren 2022-2024, die gespreid zijn over een langere periode. De ondertekening van de concessionele leningen is in december 2024 gefinaliseerd, nadat eerst een aangepaste raamwerk overeenkomst voor het verstrekken van bilaterale concessionele leningen de tussen Suriname en China getekend was op 18 november 2024.

In tabel 4 is een overzicht gepresenteerd hoe de bilaterale herschikking over fase I met China heeft plaats gevonden.

Tabel 4: Overzicht herstructurering Eximbank Leningen Phase 1

Type lening	Uitstaande schuld per sept 2024	Achterstanden ultimo 2021	Debt service 2022-2024	Herschikking
Buyer's Credit	USD 94,6 mln.	USD 29,2 mln.	USD 35,3 mln.	- 60% aflossing in 2024 en 40% in 2025. - Looptijd van de debt service 2022-2024 is 10 jaren met een grace periode van 5 jaren). - Rentevoet op het totaal bedrag gaat 5,52% naar 2,9%.
Preferential Buyer's Credit	USD 93,8 mln.	USD 0 mln.	USD 18,4 mln.	- Looptijd van de debt service 2022-2024 is 15 jaren met een grace periode van 5 jaren). - Rentevoet op het totaal bedrag gaat van 3% naar 1%.

Concessionele Leningen	CNY 2,1 mld. (USD 304,1 mln.)	CNY 178,3 mln.	CNY 471,5 mln.	- 60% aflossing in 2024 en 40% in 2025. -Looptijd van de debt service 2022-2024 is 15 jaren met een grace periode van 5 jaren). - Rentevoet op het totaal bedrag gaat van 2% naar 1%.
-------------------------------	----------------------------------	----------------	----------------	---

Bron: Bureau voor de Staatsschuld

Industrial and Commercial Bank of China Limited

In 2015 was een lening met Industrial and Commercial Bank of China Limited (ICBC) gesloten ter waarde van USD 65,3 miljoen ten behoeve van de aanleg van 70km wegen in Suriname. Per ultimo september 2024 was deze schuld opgelopen tot US\$ 68,0 mln., waarvan de achterstanden USD 38,1 miljoen bedroegen.

De herschikking van deze schuld ziet er thans als volgt uit:

- Achterstanden worden als volgt betaald: 40 procent in 2024 en 60 procent in 2025.
- De resterende schuld heeft thans een looptijd van 9,5 jaren waarvan de grace periode 1,5 jaar is. De looptijd is met 4 jaren verlengd ten opzichte van de oorspronkelijke overeenkomst.
- De rentevoet van de leningen van 5 procent, wordt verlaagd tot 1,95 procent voor de periode november 2024 om vervolgens terug te gaan naar de 5 procent nadien.

Israël Discount Bank LTD

Op 16 december 2024 heeft de Staat Suriname vier herschikkingsovereenkomsten ondertekend met de Israel Discount Bank LTD. De totale waarde van deze herschikkingen bedroegen Euro 10,1 miljoen.

De herschikking vond plaats onder de volgende voorwaarden: een haircut van 29 procent, de rentevoet is verhoogd van 1,95 procent naar 7,95 procent, terwijl de looptijd van de resterende schuld is vastgesteld op 8 jaar met een grace periode van 2 jaren. Vergeleken met de oorspronkelijke overeenkomsten zijn de looptijden verlengd met een periode die varieert van 5 tot 9 jaren.

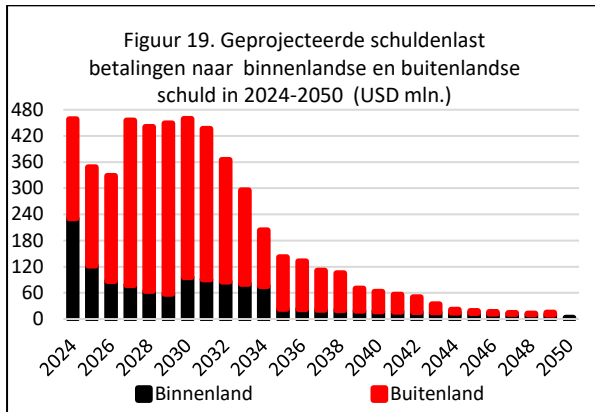
Slechts de commerciële schuld aan Credit Suisse, nu UBS ter waarde van EUR 11,1 mln. per ultimo september 2024 moet nog gefinaliseerd worden. Dit zal in het eerste kwartaal van 2025 geschieden.

Staatsschuld en schuldenlast projecties 2024 -2050

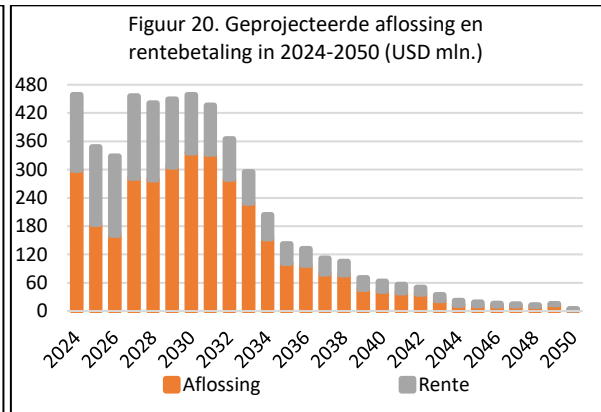
De onderstaande figuren geven de projecties voor schuldenlastbetalingen en de uitstaande schuld voor de periode 2024-2050 weer. Bij deze projecties worden de laatste afgeronde schuldverschikkingen, als mede de uitgegeven obligaties (ca. SRD 8,3 miljard) voor het herkapitaliseren van de Centrale Bank van Suriname geprojecteerd.

Bij de herkapitalisatie van de CBvS is er sprake van de uitgifte van 35 obligaties die effectief worden op 1 januari 2025. Elke obligatie heeft een nominale waarde van SRD 239,5 miljoen en een rentevoet van 9 procent per jaar. Deze instrumenten zijn onderverdeeld in 5 groepen

waarvan de looptijden respectievelijk 6,7,8,9 en 10. De obligaties worden allemaal effectief per 1 januari 2025.

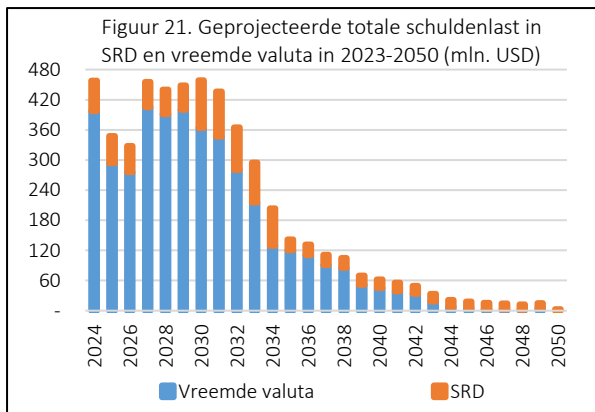
Bron: Bureau voor de staatsschuld

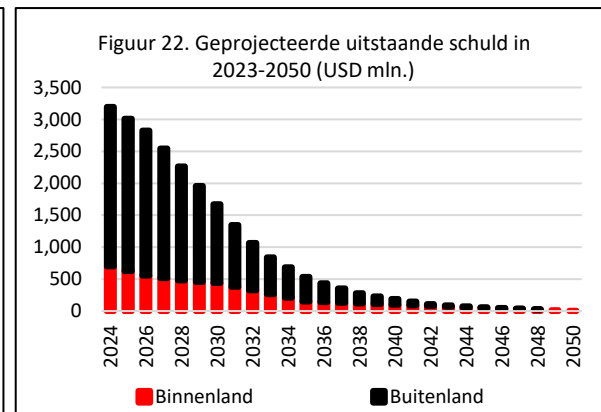
Bron: Bureau voor de staatsschuld

Figuur 19, 20 en 21 geven aan dat de schuldenlast betalingen voor 2024 vrij hoog te noemen zijn en ca. USD 458 miljoen bedraagt. In 2025 worden deze teruggebracht tot ca. USD 360 miljoen.

Het grote aandeel van vreemde valuta schuld komt tot uiting in figuur 21. Een stabiele wisselkoers is ook van belang voor de ontwikkeling van de staatsschuld.

Bron: Bureau voor de staatsschuld

Bron: Bureau voor de staatsschuld

Credit Rating

Op 22 oktober 2024 verhoogde **Moody's Rating Bureau** de lange termijn lokale en buitenlandse valuta kredietwaardigheid van Suriname van een rating van Caa3 naar Caa1 en een vooruitzicht van stabiel naar positief. Deze opwaardering weerspiegelt de verwachte economische en fiscale voordelen van het GranMorgu offshore olieproject. De investeringsbeslissing van TotalEnergies zal naar verwachting leiden tot sterke economische groei en verhoogde overheidsinkomsten, die aanzienlijk bijdragen aan het verlagen van de schuldenlast. Daarnaast erkent de opwaardering de schuldvermindering dankzij fiscale hervormingen van de afgelopen drie jaar, die hebben geleid tot een primair overschot en verdere daling van de schuldenlast.

In december 2023 verhoogde **Standard & Poor's** de buitenlandse en lokale valutabeoordelingen van Suriname van 'SD' (selective default) naar 'CCC+/C' met een stabiele outlook. Deze rating is door S&P in december 2024 aan Suriname gewijzigd en gehandhaafd. De ongewijzigde rating is volgens het ratingsbureau het gevolg van de volgende zaken; Alhoewel Suriname nieuwe schuldbeheerprocedures heeft ingevoerd, kost het tijd om deze volledig te integreren. Door eerdere wanbetalingen en onzekerheid rondom de verkiezingen blijft de betalingscultuur zwak. Desondanks wordt verdere fiscale consolidatie, de afronding van herstructureringsafspraken en versterking van het schuldbeheer verwacht.

Lange termijnschulden van Staatsschuld, Parastatalen en Overheidsinstellingen

In december 2024 heeft de volgende publicatie van de lange termijnschulden van staatsbedrijven, parastatalen en overheidsinstellingen door het Bureau voor de Staatsschuld plaatsgevonden op haar website.

Er is sprake van een lijst van 120 staatsbedrijven parastatalen en overheidsinstellingen. Deze bedrijven zijn door het Bureau voor de Staatsschuld gescreend op basis van een vastgestelde definitie. Van deze lijst hebben 22 bedrijven lange termijnschulden.

Voor 2025 wordt gestreefd naar een uitbreiding van de rapportage, waarbij naast lange termijnschulden ook korte termijnschulden worden meegenomen. Daarnaast zal worden overgestapt van halfjaarlijkse rapportages naar kwartaalrapportages. Dit moet bijdragen aan een betere beheersing van de schuldenpositie van deze bedrijven en het minimaliseren van risico's voor de overheidsfinanciën.

De schulden van de 22 staatsbedrijven die lange termijnschulden bezitten en in kaart zijn gebracht, zijn als volgt:

Financiële Sector:

1. Centrale Bank van Suriname,
2. Surinaamse Postspaarbank,
3. Stichting Volkscredietbank,
4. De Nationale Ontwikkelingsbank van Suriname N.V.

Niet-Financiële Sector:

5. N.V. Staatsolie Maatschappij Suriname,
6. N.V. Energie Bedrijven Suriname,
7. Surinaamse Waterleiding Maatschappij,
8. N.V. Havenbeheer Suriname,
9. Surinaamse Luchtvaart Maatschappij,
10. Staatsziekenfonds Suriname,
11. Food & Agriculture Industries N.V.,
12. Telecommunicatiebedrijf Suriname,
13. Surinaamse Bosbeheer en Bostoezicht,
14. Canawaima Management Company N.V.,
15. Surinaamse Amerikaanse Industriemaatschappij,

16. Luchthavenbeheer N.V.,
17. Centrale voor Vissershavens in Suriname,
18. Bedrijf Geneesmiddelen Voorzieningen Suriname,
19. Maritieme Autoriteit Suriname,
20. Grasshopper Aluminium Company,
21. Civil Aviation Safety Authority Suriname,
22. Academisch ziekenhuis Paramaribo

De laatste data die thans gepresenteerd wordt heeft betrekking op december 2023. Dit wordt in tabel 5 gepresenteerd. De lange termijnschulden van de 22 bedrijven bedroegen ca. SRD 38,9 miljard of te wel USD 1,0 miljard per ultimo 2023. Ten opzichte van het voorgaande jaar, was er sprake van een afname van de schuldpositie uitgedrukt in SRD met 2 procent. In 2023 was er totaal SRD 4,1 miljard aan schulden afgelost, terwijl er SRD 1,4 miljard aan nieuwe schulden was getrokken.

Deze daling is te constateren bij de binnenlandse schulden van deze bedrijven en wel bij de financiële sector, die met 80 procent afnamen ten opzichte van ultimo 2022.

Hoewel de totale schuld in 2023 afnam, stegen de achterstanden met 3 procent. Het gaat hierbij om achterstanden uitsluitend staatsbedrijven in de niet-financiële sector. De stijging werd grotendeels veroorzaakt door een toename van achterstallige betalingen van staatsbedrijven aan de overheid zelf.

Instellingen met lange termijnschulden bij de staat zijn onder andere N.V. Energie Bedrijven Suriname (EBS), Surinaamse Luchtvaartmaatschappij (SLM), Food and Agriculture Industries N.V. (FAI N.V.), de Surinaamse Waterleiding Maatschappij (SWM), Civil Aviation Safety Authority Suriname en Canawaima. Het totaalbedrag aan schuld bij de staat als crediteur bedroeg per ultimo 2023 SRD 393,2 miljoen of te wel USD 10,6 miljoen.

De lange termijn buitenlandse schulden van staatsbedrijven uitgedrukt in SRD is in december 2023 ten opzichte van het voorgaande jaar is wel aan het toenemen met 21 procent. De toename is zowel te constateren bij de financiële sector met name bij de CBvS als de niet-financiële sector. De betalingsbalanssteun aan de CBvS in het kader van het IMF-EFF-programma is de oorzaak voor deze stijging, terwijl de wisselkoers depreciatie van 17 procent in 2023 ten opzichte van 2022, de lange termijn buitenlandse schulden van de niet-financiële sector heeft doen stijgen in dat jaar.

Tabel 5 Lange termijnschulden van staatsbedrijven in 2021-2023 op kasbasis

Datum	<u>31 december 2021</u>		<u>31 december 2022</u>		<u>30 juni 2023</u>		<u>31 december 2023</u>	
Omschrijving	Stand schuld	w.v. achterstanden	Stand schuld	w.v. achterstanden	Stand schuld	w.v. achterstanden	Stand schuld	w.v. achterstanden
Totale schuld (Miljard. SRD)	39,2	2,6	60,5	4,3	39,5	5,3	38,9	5,4
Binnenland	27,8	1,6	46,7	2,7	23,0	3,4	22,2	3,6
Financiële sector	19,0	-	33,0	-	7,1	-	6,5	-
waarvan de Centrale bank	2,9	-	3,5	-	3,9	-	3,4	-
Niet financiële sector	8,9	1,6	13,6	2,8	15,9	3,4	15,7	3,6
waarvan N.V. Staatsolie	4,1	-	6,1	-	7,2	-	7,1	-
Buitenland	11,4	1,0	14,8	1,5	16,5	1,9	16,6	1,9
Financiële sector	-	-	1,1	-	1,9	-	3,3	-
waarvan de Centrale bank	-	-	1,1	-	1,9	-	3,3	-
Niet Financiële sector	11,4	1,0	13,8	1,5	14,6	1,9	13,3	1,9
waarvan N.V. Staatsolie	9,7	-	11,4	-	11,5	-	9,5	-
Totale schuld (Miljard. USD)	1,8	0,1	1,9	0,1	1,1	0,1	1,0	0,1
Binnenland	1,3	0,1	1,5	0,1	0,6	0,1	0,6	0,1
Financiële sector	0,9	-	1,0	-	0,2	-	0,4	-
waarvan de Centrale bank	0,1	-	0,1	-	0,1	-	0,1	-
Niet financiële sector	0,4	0,1	0,4	0,1	0,4	0,1	0,2	0,1
waarvan N.V. Staatsolie	0,2	-	0,2	-	0,2	-	0,2	-
Buitenland	0,5	0,0	0,5	0,0	0,4	0,0	0,4	0,1
Financiële sector	-	-	0,0	-	0,1	-	0,1	-
waarvan de Centrale bank	-	-	0,0	-	0,1	-	0,1	-
Niet financiële sector	0,5	0,0	0,0	0,0	0,4	0,0	0,4	0,1
waarvan N.V. Staatsolie	0,5	-	0,4	-	0,3	-	0,1	-
<u>Totale schuld naar valuta soort:</u>								
SRD	1,2	0,1	1,4	0,1	1,6	0,1	1,6	0,1
USD	1,4	0,1	1,3	0,1	0,9	0,1	0,9	0,1
EUR	0,4	0,0	0,5	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0
SDR	-	-	0,0	-	0,0	-	0,1	-
Memorandum item								
Wisselkoers USD/SRD eop	21,296		31,853		37,587		37,200	
Wisselkoers EUR/SRD eop	24,146		33,89		40,914		40,397	
Wisselkoers SDR/SRD eop	29,805		42,274		49,993		49,763	

Bron: Bureau voor de staatsschuld, CBvS eop = end of period

BIJLAGE: ENKELE SCHULD INDICATOREN EN STATISTIEKEN

Tabel 1. Structuur van de Centrale Overheidsschuld

In procent	2023-Q4	2024-Q1	2024-Q2	2024-Q3
Buitenlandse schuld	77	78	78	80
Binnenlandse schuld	23	22	22	20
Korte termijn	7	7	6	7
Lange termijn	93	93	94	93
Vaste rentevoet	49	48	48	46
Variabele rentevoet	51	52	52	54
Locale munt	14	14	16	15
Buitenlandse munt	86	86	84	85
Buitenlandse leningen	57	58	58	60
Buitenlandse creditlines	0	0	0	0
Buitenlandse kapitaalmarkt instrumenten	20	20	20	20
Binnenlandse lange termijnschuld bij de CBvS	7	8	9	8
Binnenlandse leningen bij de Commerciële Banken	2	2	2	0
Binnenlandse schatkistpapier	2	2	1	1
Binnenlandse leverancierskrediet i.h.k.v. infra projecten	3	3	3	2
Binnenlandse suppliers debt	6	6	7	7
Multilaterale buitenlandse crediteuren	36	37	38	39
Bilaterale buitenlandse crediteuren	16	16	16	16
Commerciële buitenlandse crediteuren	24	25	24	25
CBvS	7	8	9	8
Binnenlandse algemene banken	3	3	2	1
Niet-bankaire binnenlandse particuliere sector	12	11	11	11

Bron: Bureau voor de Staatsschuld

Tabel 2. Schuld/BBP ratio's van geselecteerde landen in het Caribisch gebied

	<u>2020</u>	<u>2021</u>	<u>2022</u>	<u>2023</u>	<u>2024-schat.</u>
Bahamas	74,6	99,7	88,6	81,5	78,7
Barbados	138,2	121,6	113,2	110,8	103,2
Guyana	51,1	43,2	26,5	26,4	25,5
Jamaica	109,7	94,2	77,0	73,3	67,9
Suriname	120,9	76,4	83,1	64,4	85,7
Trinidad & Tobago	60,6	60,0	50,7	56,1	59,0

Bron: IMF

Tabel 3. Effectieve schuld naar valutasoort in miljoen eenheden								
December 2023					September 2024			
	Binnenland	Buitenland	Totaal	In %	Binnenland	Buitenland	Totaal	In %
USD	269,6	2.003,5	2.273,1	67%	174,7	2.024,1	2.198,8	61%
Euro	19,9	120,0	139,9	4%	12,8	117,8	130,6	4%
CNY	0,0	2.093,6	2.093,6	12%	0,0	2.132,7	2.132,7	13%
SDR	0,0	130,7	130,7	5%	0,0	188,0	188,0	7%
SRD	15.028,2	0,0	15.028,2	12%	15.780,9	0,0	15.780,9	14%

Bron: Bureau voor de Staatsschuld

Tabel 4. Totale uitstaande Buitenlandse schuld inclusief achterstanden naar crediteur op kasbasis in miljoen USD								
Crediteur	2023-Q4		2024-Q1		2024-Q2		2024-Q3	
	Totale Schuld	waarvan achterstand	Totale Schuld	waarvan achterstand	Totale Schuld	waarvan achterstand	Totale Schuld	waarvan achterstand
Multilaterale Crediteuren:	1.229,7	0,0	1.255,0	0,0	1.277,4	0,0	1.315,1	0,0
EIB	0,5	0,0	0,5	0,0	0,4	0,0	0,4	0,0
IADB	847,1	0,0	845,9	0,0	838,9	0,0	842,8	0,0
ISDB	41,3	0,0	46,4	0,0	46,4	0,0	51,0	0,0
CDB	115,9	0,0	113,5	0,0	114,2	0,0	111,7	0,0
OPEC	30,1	0,0	29,8	0,0	29,5	0,0	28,6	0,0
World Bank	19,3	0,0	20,6	0,0	25,8	0,0	25,8	0,0
IMF	175,4	0,0	198,3	0,0	222,2	0,0	255,0	0,0
Bilaterale Crediteuren:	549,3	125,3	551,5	149,3	541,2	140,5	559,4	168,4
France	31,8	0,0	31,2	0,0	30,9	0,0	32,3	0,0
China	482,7	125,1	485,7	149,3	475,7	140,5	492,5	168,4
India	34,8	0,2	34,5	0,0	34,5	0,0	34,5	0,0
Commerciële Crediteuren:	825,2	65,7	824,3	46,6	826,0	52,0	840,7	54,7
Kapitaalmarkt instrument uitgegeven via Oppenheimer	659,9	0,0	663,5	0,0	663,5	0,0	673,4	0,0
ING Bank N.V.	11,2	0,0	11,0	0,0	10,9	0,0	11,4	0,0
Israël Discount Bank	20,1	8,7	19,8	9,2	19,6	9,3	20,8	10,4
Banca Monte dei Paschi di Siena	32,8	0,0	32,1	0,0	31,8	0,0	33,3	0,0
ABN-AMRO Bank N.V.	20,9	20,9	17,3	0,0	17,1	0,0	17,9	0,0
Credit Suisse	12,3	3,3	12,1	4,6	12,0	4,6	12,6	6,1
China Industrial and Commercial Bank	65,5	32,8	65,5	32,8	68,0	38,1	68,0	38,1
KBC bank	2,6	0,0	3,1	0,0	3,1	0,0	3,2	0,0
Totale uitstaande schuld	2.604,1	191,0	2.630,8	195,9	2.644,5	192,5	2.715,2	223,1

Bron: Bureau voor de Staatsschuld

Tabel 5. Totale Binnenlandse schuld inclusief achterstanden naar schuldinstrument op kasbasis in miljoen SRD								
Schuldinstrument	2023-IV		2024-I		2024-II		2024-III	
	Totale Schuld	waarvan achterstand	Totale Schuld	waarvan achterstand	Totale Schuld	Waarvan achterstand	Totale Schuld	waarvan achterstand
Schatkistpromessen	439,8	354,8	153,7	72,5	123,6	65,6	94,5	65,6
Schatkistbiljetten	2.655,8	532,3	1.891,3	462,0	1.226,1	234,4	998,1	237,8
CBvS Voorschotten & kortlopende schulden	-	-	-	-	-	-	-	-
Leningen:								
CBvS Geconsolideerde schuld	9.291,5	-	9.144,8	-	9.029,1	-	8.924,8	-
Korte termijn leningen algemene banken	957,4	-	108,4	18,6	122,6	21,9	400,3	-
Lange termijn leningen algemene banken	1.642,4	957,4	2.218,5	68,3	1.677,5	100,6	1.484,7	5,2
Lange termijn leningen Particuliere sector	1.855,6	-	1.172,2	-	772,3	-	775,2	-
Leverancierskredieten voor infrastructurele projecten	4.079,4	134,9	3.774,9	185,1	3.149,5	136,1	2.593,5	157,2
Suppliers debt	4.942,3	-	4.837,8	-	5.964,1	-	6.381,4	-
Totale uitstaande schuld	25.864,1	1.979,3	23.301,7	806,6	22.064,8	558,8	21.652,3	465,9

Bron: Bureau voor de Staatsschuld

Tabel 6. Totale buiten- en binnenlandse schuld naar economische sector in USD mln., exclusief Suppier Debt		
Sector	Buitenland	Binnenland
Agriculture, forestry & fishing	58,0	-
Budget Support	1.180,7	333,7
<i>w.v. CBvS</i>	-	297,3
<i>w.v. Schatkistpapier</i>	-	36,4
Construction	124,5	-
Defense	14,2	-
Education & Training	91,2	-
Energy (electricity) & Gas	215,2	25,6
Financial & Insurance activities	50,0	19,1
Health & Social work	57,4	1,3
Information & Communication	93,9	-
Other	35,1	-
Public Administration	258,0	-
Roads & bridges	522,5	86,4
Water Supply	14,5	-
Real estate, renting & business	-	1,8
Totaal	2.715,2	467,9

Bron: Bureau voor de Staatsschuld